

VIRI USTAVNEGA PRAVA:

- določajo pravno vsebino in podlago

ustava:

- temeljni pravni akt, najpomembnejši vir ustavnega prava
- določa pravice in svoboščine + ureja temelje državne ureditve
- najvišje mesto v hierarhiji pravnih aktov, največja pravna veljava, z njo usklajeni vsi ostali pravni akti
- je kodificirana, pisana, sprejema in spreminja se jo po posebnem postopku
- ustavne materije ne ureja v celoti, to prepušča drugim nižjim pravnim aktom (*zelo splošna*)

zakoni sprejeti po posebnem postopku – ustavni in organski zakoni:

- urejajo najpomembnejša vprašanja ustavne materije, ki niso zajeta v ustavi
- so nižji od ustave in višji od zakona, ker se sprejemajo po posebnem postopku

zakoni:

- podrobneje urejajo posamezna vprašanja ustavne materije
- razčlenjujejo in konkretizirajo ustavne določbe
- pomemben vir so zakon o volitvah, o položaju poslancem, o sodni organizaciji, o neposredni demokraciji

akti notranje organizacije in poslovanja:

- urejajo način dela in odločanja
- pomemben pravni vir je poslovnik

podzakonski akti:

- kot pravni vir so pomembne predvsem uredbe v sili, uredbe z zakonsko močjo

sodbe sodišč:

- sodišča z interpretacijo ustavnih določb vplivajo na vsebino ustavnega prava
- odločajo o ustavnosti in zakonitosti

ustavni običaji:

- ravnanje po nepisanem pravilu, ki oblikuje se v daljšem času na podlagi konsenza, razlagajo, dopolnjujejo ustavo

VIRI USTAVNEGA PRAVA V SLOVENIJI:

- **ustava:** splošna, dokaj skopa, urejanje ustavne materije prepušča drugim virom
- **zakoni:** urejajo vprašanja ustavnega pomeni, ki ustava ni uredila (*vlada, volitve, sodišča, lokalna samouprava, državna uprava...*), imajo enak pomen kot drugi zakoni, večinoma so sprejeti po enakem postopku kot drugi zakoni, IZJEMA zakon o volitvah, referendumu, obrambi (*kvalificirana 2/3 večina*)
- **poslovniki:** najpomembnejši poslovnik DZ, pomembna tudi poslovnik vlade in ustavnega sodišča
- **podzakonski akti:** viri le uredbe z zakonsko močjo, ki se izdajo v izrednem stanju
- **odločbe ustavnega sodišča:** gre za interpretacijo ustave in ustavnih določb

USTAVA V MATERIALNEM POMENU

- vsebina norm, ki imajo ustavni pomen
- skupek temeljnih pravil, ki urejajo posamezno državno in družbeno ureditev
- ta temeljna pravila so v ustavi kot posebnem, enovitem pravnem aktu ali v več različnih pravnih aktih (*ustavni zakoni, poslovniki...*), ki vsebujejo pravne norme, so zapisana ali nezapisana (*ustavni običaji*)
- pojem ustave v materialnem pomenu se prekriva z viri ustave (*ustava, zakoni, poslovniki...*)

USTAVA V FORMALNEM POMENU

- dva elementa: vsebinski in formalni
- **vsebina** ustave v formalnem pomenu = vsebini ustave v materialnem pomenu
- **oblika** ustave v formalnem pomenu = oblika v kateri se izraža vsebina ustave, značilnost po kateri se ustava razlikuje od ostalih pravnih aktov
 - pisna oblika ustave
 - kodifikacija ustavnih norm
 - največja pravna veljava ustavnih norm (*najvišje mesto v hierarhiji pravnih aktov, največjo moč ji zagotavljata poseben organ in postopek za sprejem in spremembo ustave*)

TEMELJNE LASTNOSTI USTAVE

- najvišji splošni pravni akt, akt z največjo pravno veljavo v hierarhiji splošnih pravnih aktov
 - vsebina ustave (*ureja temeljno državno in družbeno ureditev*)
 - poseben postopek za sprejem in spremembo ustave
 - skladnost vseh splošnih aktov z ustavo
 - najvišjim državnim organom predpisuje njihove pristojnosti
 - sama sebi določa pravno moč
- vsebuje elemente ideološko-političnega in programsko-deklarativnega akta
- dvojna narava: pravni akt + politični, programski akt
- značilnost ustavnih norm: abstraktnost, izhodiščnost in splošnost

RAZVRŠČANJE USTAV

- pisana/nepisana → URS je pisana
- kodificirana/nekodificirana → (URS je kodificirana)
- toga/gibka → URS je toga
- oktroirana ustava/ustavni pakti/ljudska ustava → URS je ljudska ustava
- normativna/nominalna/semantična → URS je normativna
- oblika vladavine:republikanska/monarhična → URS je republikanska
- oblika državne oblasti: parlamentarna/predsedniška/skupščinska → URS je parlamentarna
- oblika državne ureditve:unitarna/federativna → URS je unitarna
- politični sistem: demokratična/avtokratična → URS je demokratična
- obseg: popolna/nepopolna/dolga/kratka → URS je popolna in dolga
- vsebino: konstitutivne/programske → URS je konstitutivna

ZGRADBA USTAVE

preambula:

- ni nujna je pa običajna sestavina, gre za uvod v ustavo
- izraža cilj ustave, načela, ki usmerjajo uporabo, razloge za izdajo, slog je slovesen
- nima pravnega ampak programski, ideološki in deklarativni značaj
- ni urejena v obliki členov, nima oblike pravnih norm

normativni del:

- osrednji del ustave
- ustavna materija razporejena po poglavjih, podpoglavjih... posamezne določbe so oblikovane kot členi
- poglavja so naslovljena, členi le izjemoma, daljši členi se delijo na točke, odstavke...

datki k ustavi – aneksi:

- dopolnjujejo, razčlenjujejo nekatere ustavne določbe
- določba, ki napoti na dodatek + dodatek = celota (*ust. določba brez dodatka nima učinka, dodatek ne more sam obstajati*)
- sprejemajo se hkrati z ustavo po enakem postopku, imajo enako pravno veljavo kot ustava

ustavni amandmaji:

- pravni akti za spremembo ali razveljavitev ustave
- namenjeni konkretizaciji, razčlenitvi, razširitvi, izpolnitvi, izjemoma razveljavitvi posameznih določb
- amandma ne posega v ustavno besedilo, se samo dodajo besedilu, ustava ohranja svojo prvotno zgradbo
- imajo enako pravno veljavo kot ustava

TVARINA USTAVE

- ustavodajalec določi kaj bo predmet urejanja v ustavi
- obstajajo merila, ki določajo standardno, klasično tvarino ustave:
 - določbe o organih državne oblasti
 - določbe o človekovih pravicah in svoboščinah

- zoževanje ustavne materije: skopo urejanje posameznih vprašanj
- širjenje ustavne materije: prepodrobno urejanje posameznih vprašanj, vključevanje materije, ki ni predmet pravnega urejanja

SPREJEM USTAVE – USTAVODAJNI POSTOPEK

prva ustava:

- gre za nov ustavni dokument, sprejeta je v kratkem času po oblikovanju države, po razglasitvi neodvisnosti
- države morajo posebej določiti ustavodajni postopek
- prvo ustavo praviloma sprejme ustavodajna skupščina

nova ustava:

- država ima svojo ustavo, a želi sprejeti novo (*zaradi revolucije ali evolucije*)
- novo ustavo se sprejme po postopku, ki je v prejšnji ustavi predpisan za spreminjanje ustave
- novo ustavo sprejme zakonodajno telo

Slovenija:

- ustavo LR Slovenije 1947 – sprejela ustavodajna skupščina
- ostale ustave (1963, 1974, 1991) – sprejelo zakonodajno telo
- ustava R Slovenije 1991 – je nova ustava in prva ustava samostojne RS

SPREMEMBA USTAVE – USTAVNOREVIZIJSKI POSTOPEK

- glede na postopek spreminjanja ustave ločimo toge in gibke
- toge ustave: predpisan poseben postopek za spreminjanje
- gibke ustave: spreminjajo se enako kot navadni zakoni, imajo enak formalnopравни pomen kot zakoni

stopnja togosti: je različna

- trajna ali začasna prepoved revizije posameznih določb ustave
- različen, zahtevnejši postopek revizije posameznih določb
- različen, zahtevnejši postopek za delno ali popolno revizijo ustave

USTAVNOREVIZIJSKI POSTOPEK:

- ustava se spreminjanja v večfaznem postopku

dvofazni postopek	}	1. faza: ustavnorevizijska iniciativa 2. faza: odločanje o spremembi ustave 3. faza: potrjevanju ustavne spremembe na referendumu	}	trifazni postopek
--------------------------	---	---	---	--------------------------

ustavnorevizijska iniciativa:

- določeno št. poslancev, domovi parlamenta, predsednik republike, vlada, določeno št. volilcev, federalne enote

odločitev o predlogu za spremembo in sprememba ustave:

- zakonodajno telo mora odločiti o predlogu za spremembo ustave in o spremembi ustave
- po sprejemu predloga za spremembo, mora odločiti o sami spremembi ustave z 2/3 večino vseh poslancev

ustavnorevizijski organ, ki spreminja ustavo:

- zakonodajno telo
- ustavodajna skupščina
- ustavnorevizijski referendum

ZAKONODAJNO TELO:

- najpogosteje spreminja ustavo, postopek je posebej predpisan, zahtevnejši kot zakonodajni

1. način:

- ustavo spreminja redno zakonodajno telo

2. način:

- zakonodajni postopek v pristojnosti enega doma parlamenta, sprememba ustave pa v pristojnosti obeh

3. način:

- zakonodajno telo, ki sprejme predlog za spremembo, ne more dokončno spremeniti ustave
- to lahko stori le novoizvoljeno zakonodajno telo, parlament se razpusti, razpisane so predčasne volitve
- volitve državljanom omogočijo, da se posredno izrečejo o spremembi ustave (*prikriti referendum*)

USTAVODAJNA SKUPŠČINA:

- organ, ki ga izvolijo državljani, z nalogo sprejeti ali spremeniti ustavo
- bolj primerna za sprejem nove ustave, v državah Sr. in J Amerike je eden izmed načinov za spreminjanje

USTAVNOREVIZIJSKI REFERENDUM:

- **referendum**: neposredna oblika odločanja volilcev o spremembi ali sprejetju nove ustave

vrste referendumov:

- **obligatorni referendum**: sprememba ustave ne more postati pravno veljavna brez soglasja volilcev, referendum se razpiše za vsako spremembo ustave ali vsaj za popolno revizijo (*ŠVI, DAN, IR/AUT*)
- **fakultativni referendum**: referendum ni obvezen, ampak ga je treba razpisati če ga zahtevajo pooblaščen subjekti ali če so izpolnjeni določeni pogoji (*ITA*)
- **naknadni referendum**: referendum se razpiše po sprejetju ustavne spremembe, vendar pred njeno razglasitvijo, volilci potrjujejo ali zavrnejo v zakonodajnem telesu sprejeto spremembo
- **predhodni referendum**: volilci se izjavljajo o ustavnorevizijski iniciativi ali o predlogu za spremembo ustave, preden o tem odloži zakonodajno telo
- **referendum na podlagi ljudske iniciative**: volilci zahtevajo spremembo ustave, skupščina razpiše referendum, če je sprememba ustave na referendumu sprejeta je zakonodajno telo izključeno iz postopka revizije (*ŠVI*)

posebnost spreminjanja ustav v federativnih državah:

- federalne enote pri spreminjanju sodelujejo pri spreminjanju ustave
- posredno (*preko predstavnika*) neposredno (*odločitev mora zveznega parlamenta potrditi določeno število federalnih enot*)

poseben način spreminjanja ustave – dejanska revizija ustave:

- v ustavo se ne posega z revizijskim postopkom, določbe se formalno ne spremenijo
- določbe dobijo nov, drugačen pomen, to se doseže z uporabo:
 - **ustavni običaj**: razliko med ustavnim besedilom in novimi zahtevami družbe odpravi brez revizije ustave
 - **sodno tolmačenje ustave**: spremeni pomen ustavne določbe, jo tolmači na način, ki ne izhaja iz besedila
 - **zakon**: ustavni normi da drugačen pomen, vprašanje uredi na drugačen način